

PARADOKS EKONOMİ, SOSYOLOJİ VE POLİTİKA DERGİSİ

PARADOKS ECONOMICS, SOCIOLOGY AND POLICY JOURNAL

ISSN: 1305-7979

2019, Cilt/Vol: 15, Sayı/Issue: 1, Page: 35-54

Editörler / Editors in Chief

Doç. Dr. Elif KARAKURT TOSUN
Doç. Dr. Sema AY
Dr. Hilal YILDIRIR KESER

TARANDIĞIMIZ INDEXLER

Dergide yayınlanan yazılardaki görüşler ve bu konudaki sorumluluk yazarlarına aittir. Yayınlanan eserlerde yer alan tüm içerik kaynak gösterilmeden kullanılamaz.

All the opinions written in articles are under responsibilities of the authors. None of the contents published cannot be used without being cited.

Yayın ve Danışma Kurulu / Publishing and Advisory Committee

Prof. Dr. Veysel BOZKURT (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Marijan CINGULA (University of Zagreb)
Prof. Dr. Recai ÇINAR (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Aşkın KESER (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Emine KOBAN (Gaziantep Üniversitesi)
Prof. Dr. Senay YÜRÜR (Yalova Üniversitesi)
Doç. Dr. Sema AY (Uludağ Üniversitesi)
Assoc. Prof. Dr. Mariah EHMKE (University of Wyoming)
Doç. Dr. Zerrin FIRAT (Uludağ Üniversitesi)
Assoc. Prof. Dr. Ausra REPECKIENE (Kaunas University)
Assoc. Prof. Dr. Cecilia RABONTU (University "Constantin Brancusi" of TgJiu)
Doç. Dr. Elif KARAKURT TOSUN (Uludağ Üniversitesi)
Doç. Dr. Ferhat ÖZBEK (Gümüşhane Üniversitesi)
Dr. Murat GENÇ (Otago University)
Dr. Hilal YILDIRIR KESER (Uludağ Üniversitesi)

Hakem Kurulu / Referee Committee

Prof. Dr. Hamza ATEŞ (Kocaeli Üniversitesi)
Prof. Dr. Veysel BOZKURT (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Marijan CINGULA (University of Zagreb)
Prof. Dr. Recai ÇINAR (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Kemal DEĞER (Karadeniz Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet Sami DENKER (Dumlupınar Üniversitesi)
Prof. Dr. Kadir Yasin ERYİĞİT (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Bülent GÜNŞOY (Anadolu Üniversitesi)
Prof. Dr. Ömer İŞCAN (Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. Vedat KAYA (Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. Sait KAYGUSUZ (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Aşkın KESER (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Emine KOBAN (Gaziantep Üniversitesi)
Prof. Dr. Serap PALAZ (Balıkesir Üniversitesi)
Prof. Dr. Ali Yaşar SARIBAY (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Abdülkadir ŞENKAL (Kocaeli Üniversitesi)
Prof. Dr. Veli URHAN (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Sevtap ÜNAL (Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. Sevda YAPRAKLI (Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. Uğur YOZGAT (Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Senay YÜRÜR (Yalova Üniversitesi)
Doç. Dr. Gül ATANUR (Bursa Teknik Üniversitesi)
Doç. Dr. Tülin ASLAN (Uludağ Üniversitesi)
Doç. Dr. Sema AY (Uludağ Üniversitesi)
Doç. Dr. Arzu ÇAHANTİMUR (Uludağ Üniversitesi)
Doç. Dr. Ceyda ÖZSOY (Anadolu Üniversitesi)
Doç. Dr. Elif KARAKURT TOSUN (Uludağ Üniversitesi)
Doç. Dr. Doğan BIÇKI (Muğla Üniversitesi)
Doç. Dr. Canan CEYLAN (Uludağ Üniversitesi)
Doç. Dr. Elif ÇOLAKOĞLU (Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Mithat Arman KARASU (Harran Üniversitesi)
Doç. Dr. Burcu KÜMBÜL GÜLER (Kocaeli Üniversitesi)
Doç. Dr. Ahmet MUTLU (Ondokuz Mayıs Üniversitesi)
Doç. Dr. Nilüfer NEGİZ (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Doç. Dr. Veli Özer ÖZBEK (Dokuz Eylül Üniversitesi)
Doç. Dr. Ferhat ÖZBEK (Gümüşhane Üniversitesi)
Assoc. Prof. Dr. Cecilia RABONTU (University "Constantin Brancusi" of TgJiu)
Assoc. Prof. Dr. Ausra REPECKIENE (Kaunas University)
Doç. Dr. Gözde YILMAZ (Marmara Üniversitesi)
Doç. Dr. Aybeniz AKDENİZ AR (Balıkesir Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Cantürk CANER (Dumlupınar Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Ersoy SOYDAN - Kastamonu Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Oğuzhan ÖZALTIN - Süleyman Demirel Üniversitesi
Dr. Murat GENÇ (Otago University)
Dr. Enes Battal KESKİN (Uludağ Üniversitesi)

CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİNDE KAMU POLİTİKASI AKTÖRLERİ

PUBLIC POLICY ACTORS IN THE PRESIDENTIAL GOVERNMENT SYSTEM

Dr. Öğr. Üyesi Elvettin AKMAN

Süleyman Demirel Üniversitesi

İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

elvettinakman@sdu.edu.tr

Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0003-2303-840X>

ÖZET

2017 yılında gerçekleştirilen referandum ve 2018 yılında yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimi neticesinde parlamenter sistemden Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmiştir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile iki başlı yürütme sisteminden tekli yürütme sistemine geçilmiş ve Cumhurbaşkanının ana aktör olarak belirlendiği bir yönetim yapısı ortaya çıkmıştır. Kamu politikası oluşturma sürecinde de Cumhurbaşkanı ana aktör haline gelmiş ve politika yapım sürecine yeni aktörler dâhil edilmiştir. Bu süreçte birincil aktör olan yasama, yürütme ve yargı organları ve bürokrasinin yanında politika kurulları ve ofisler yeni kamu politikası aktörleri olarak sistemde yerlerini almışlardır. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemindeki bu yeni aktörlere kamu politikası oluşturma, geliştirme ve önerme gibi önemli yetki ve görevler verilmiştir. Mevcut aktörlerin rollerinde de önemli değişiklikler yaşanmıştır. Ayrıca, politika oluşturma sürecinde, yeni kamu politikası aktörlerinin yanı sıra Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi adı verilen yeni bir uygulama aracı ortaya çıkmıştır. Bu çalışma ile Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde kamu politikası aktörlerine ilişkin yaşanan bu değişimin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu çerçevede, çalışmada mevcut kamu politikası aktörlerine ilişkin yaşanan değişim ile yeni kamu politikası aktörlerinin kamu politikası yapım sürecindeki yeri ve işleyişi ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Politika, Kamu Politikası, Aktörler, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, Türkiye.

ABSTRACT

As the result of the referendum held in 2017 and the presidential elections in 2019, the parliamentary system has been placed by the Presidential Government System. Single ruling system has placed dual ruling system, as well as a governing structure where the President is the main actor. The president also became the main actor in terms of establishing public policy and introduced new actors in policymaking process. Policy councils and offices are included in the system as the new public policy actors in addition to the primary actors of executive, legislative and judicial organs and bureaucracy. Major authority and duties such as public policymaking, development and proposition are given to these new actors in the Presidency Government System. There have also been important changes to the roles of existing actors. Moreover, a new application tool called Presidential Decree has been introduced in the process of policymaking in addition to the new public policy actors. The aim of this study is to examine the change of public policy actors in the Presidential Government System. In this context, changes to the existing public policy actors, as well as the role and functioning of the new public policy actors in the policymaking process have been addressed.

Keywords: Policy, Public Policy, Actors, Presidential Government System, Turkey.ons

1. GİRİŞ

Türkiye’de 2017 yılında yapılan referandum ile Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmiş ve başkanlık sistemine benzer yönleri olan bu yeni yönetim sistemi 2018 yılında gerçekleştirilen Cumhurbaşkanlığı seçimleri ile uygulanmıştır. Seçimlerden kısa bir süre sonra çıkarılan 10.07.2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 1 numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (CBK) ile de kamu politikasında rol alacak aktörler şekillenmiş ve yeni aktörler ortaya çıkmıştır.

Kamu politikası yapımında mevcut aktörler olan yürütme organının, yasama organının ve bürokrasinin rollerinde önemli değişimler meydana gelmiştir. İlk olarak, başbakanlık ve bakanlar kurulunun kaldırılması ana politika yapıcının değişmesi durumunu ortaya çıkarmıştır. Parlamenter sistemde başbakanın başkanlığında toplanan bakanlar kurulu politikaların tasarlattığı uygulamaya konulmasında karar verici pozisyonda iken, yeni yürütme sisteminde Cumhurbaşkanı yalnız başına karar verici pozisyona getirilmiştir. Böylece kamu politikalarının belirlenmesinde ana aktör halini almıştır. İkinci olarak, bakanlıkların rolü yeni sistemle değişikliğe uğramıştır. Bakanlıklar hükümet politikasına uygun olarak bakanlıkların politikalarını şekillendirip hayata sokmaktaydılar. Ancak yapılan değişiklik ile birlikte bakanlıklar politika yapımında sahip olduğu yetkileri yeni politika aktörleri ile paylaşmak durumunda kalmışlardır. Başbakanlık ve bakanlar kurulunun kaldırılması ile birlikte bakanlıkların kanun tasarı tasarlama görevleri de sona ermiştir. Böylece politikanın tasarlanmasında sahip oldukları rol ortadan kalkmıştır. Üçüncü olarak, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)’nin de kamu politikalarının hayata geçirilmesi olarak ifade edilen kanunlaşma aşamasına ilişkin rolünde bir zayıflama söz konusudur. Kanun tasarıları, mecliste komisyonlarda ve genel kurulda tartışılmakta ve farklı kesimler politika yapım sürecine dâhil edilmekteydi. Böylece, kamu politikaları vatandaşları temsil eden siyasetçiler ve sivil toplum kuruluşları tarafından kısmen de olsa şekillenmekteydi. Kanun tasarılarının kaldırılarak yalnızca kanun teklifi yönteminin kalması TBMM’nin sahip olduğu rolde zayıflama meydana getirmiştir. Dördüncü olarak, bürokrasi kamu politikasının uygulanmasında önemli bir aktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Yeni sistem ile yürütmenin bürokrasinin üst kademe yöneticilerini rahat bir biçimde değiştirme özgürlüğünü elde etmesi uygulamanın bürokratların eline bırakılmayacağı mesajı olarak algılanabilir. Görüldüğü üzere mevcut kamu politikası aktörlerinin rollerinde önemli değişimler meydana gelmiştir.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet sistemi kamu politikası yapımında mevcut aktörlerin rollerinde değişiklikler öngörürken yeni aktörleri de sisteme dâhil etmiştir. Politika kurulları ve ofisler bu yeni politika

aktörleri arasında öne çıkmaktadır. Dokuz adet “politika kurulu” ve dört adet kamu tüzel kişiliğine sahip “ofis” kurulmuştur. Politika kurulları, farklı alanlarda politikalar ve uzun vadeli stratejiler geliştireceklerdir. Ofisler ise, Cumhurbaşkanı tarafından talep edilen çeşitli bilgi, analiz ve raporları hazırlayacaklardır. Ayrıca aldıkları kararlar veya ortaya koydukları yaklaşımlar politikalarda belirleyici olacaktır. Bakıldığında her iki yeni yapının da kamu politikalarının özellikle hazırlanma aşamasında önemli rol alması öngörülmüştür. Bu kapsamda çalışmada Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi çerçevesinde mevcut politika aktörlerinin değişen ve yeni politika aktörlerinin sahip oldukları roller ele alınacaktır.

2. CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİ

Türkiye’de Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana hükümet sistemi değişikliği önerileri sunulmuştur. 1921 Anayasası ile Meclis Hükümeti Sistemi tercih edilmiştir. Bu Anayasa’da 1923 yılında yapılan değişiklikle sistem değişmeye başlamıştır. 1924 Anayasası ile Parlamenter Sistem ve Meclis Hükümeti Sistemi karışımı bir sisteme ve 1961 Anayasası’nda saf parlamenter sisteme geçilmiştir. Anayasa’da 1971 ve 1973 yılında yapılan değişikliklerle parlamenter sistemden uzaklaşma başlamış ve 1982 Anayasasıyla bu sistemden ciddi sapmalar olmuştur. Bu sapmalar rasyonelleştirilmiş parlamentarizm olarak ifade edilmiştir (Kılınç, 2016: 501).

Türkiye’de uzun yıllar süren hükümet sistemi değişikliği tartışmalarının çoğunlukla başkanlık sistemi üzerinden yapıldığı görülmektedir. Başkanlık sistemi önerisine ilk defa 1970 yılında Necmettin Erbakan’ın öncülüğünde kurulan Milli Nizam Partisi’nin program ve tüzüğünde yer verilmiştir. Bu öneri daha sonra başbakanlık ve Cumhurbaşkanlığı yapan Turgut Özal, Süleyman Demirel ve son olarak da Recep Tayyip Erdoğan tarafından dile getirilmiştir (Demirhan ve Adıgüzel, 2016: 187-188).

Türkiye’de hükümet sistemi değişikliğine ilişkin istek ve tartışmalar sonucunda 2007 yılında ilk somut adım atılmıştır. 2007 yılında gerçekleştirilen Anayasa değişikliği ile Cumhurbaşkanı’nın halk tarafından seçilmesiyle parlamenter sistemden uzaklaşmıştır. Türkiye’deki mevcut sistemi yarı başkanlık sistemine dönüştüren Anayasa değişikliği sonucunda 2014 yılında Cumhurbaşkanı ilk kez halk tarafından seçilmiştir. Yapılan değişiklik ve Cumhurbaşkanının Bakanlar Kurulu’na başkanlık etmesi hükümet sistemi tartışmalarının artmasına neden olmuştur (Kartal ve Demirhan, 2017: 576). 2017 yılında Anayasa değişikliğine ilişkin gerçekleştirilen referandumun ardından 2018 yılında yapılan Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Genel Seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmiştir (Turan, 2018: 43). Türkiye’nin yeni hükümet sistemine ilişkin farklı tanımlamalar ya da yerini konumlandırma konusunda tartışmalar bulunmaktadır.

Türkiye’nin yeni hükümet sistemi: *“halk tarafından seçilen devlet başkanına dayalı, üniter devlet yapısını esas alan, Partili Cumhurbaşkanlığı modeli olan ve Cumhurbaşkanının halk tarafından seçildiği, siyasal rejim değişikliği içermeyen bir sistem”* (Turan, 2018: 48-79) olarak ifade edilebilir. Buradan hareket ile Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi farklı ülkelerden çeşitli özellikleri içerisinde barındıran bir başkanlık sistemi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’nin temel özellikleri ise şu şekilde özetlenebilir (Güler, 2018: 312):

- *“Cumhurbaşkanı halk tarafından seçilecek. Cumhurbaşkanlığı seçimi ve Meclis genel seçimi beş yılda bir ve aynı günde yapılacaktır.*
- *Başbakanlık ve bakanlar kurulu kaldırılarak çift başlılığa son verilecek, yürütme organı sadece Cumhurbaşkanı’ndan oluşacaktır. Cumhurbaşkanı, yardımcılarını ve bakanlarını atayacaktır.*

- *Cumhurbaşkanı, yürütme yetkisine ilişkin olarak kararname çıkarabilecektir. Üst düzey kamu görevlilerinin atanması da bu kararnamele gerçekleştirilecektir.*
- *Cumhurbaşkanı ve Meclis birbirlerini feshedebilecektir. Ancak birlikte seçilme kuralı gereğince fesih durumunda her iki organ için de yeniden seçim yapılacaktır.*
- *Cumhurbaşkanına cezai sorumluluk getirilmektedir. Parlamenter sistemde yetkili, ancak sorumsuz Cumhurbaşkanının yerine yeni sistemde halk tarafından seçilen Cumhurbaşkanının hem siyaseten hem de diğer konularda sorumlu olması esası benimsenmiştir.*
- *Parlamenter sistemde yürütmenin meclise karşı sorumlu olmasının bir sonucu olarak işleyen gensoru mekanizması Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nde sorumluluğun halka karşı olması nedeniyle kaldırılmıştır.”*

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi başkanlık sistemi tartışmaları çerçevesinde ortaya çıkmış ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki (ABD) başkanlık sistemi ile benzer yönleri olsa da yeni hükümet sistemi herhangi bir başkanlık sisteminin birebir aynısı değildir. Türkiye'ye has özellikleri olan yeni bir hükümet sisteminin oluşturulduğu söylenebilir (Güler, 2018: 311). Akçakaya ve Özdemir (2018: 927) tarafından bu husus “Kuvvetlerin sert ayrımına dayanan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, ABD’de uygulanan başkanlık sistemi ile bire bir aynı olmasa da bazı özellikleri ile parlamenter sistemden ziyade başkanlık sistemine daha yakındır” şeklinde yorumlanmıştır.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde yer alan Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı yardımcılarının özel kalem müdürlükleri, danışmanlar, Cumhurbaşkanı Sözcüsü, İdari İşler Başkanlığı, Ofisler, Bağlı kuruluşlar ve Politika Kurulları ABD’de uygulanan başkanlık sisteminden örnek alınmıştır (Gülener ve Miş, 2017: 12-13). Devleti oluşturan üç ana faktörden birisi olan yürütme yeni sistem ile oldukça farklılaşmıştır.

3. MEVCUT KAMU POLİTİKASI AKTÖRLERİ

Kamu politikası oluşturma sürecinde pek çok aktör rol almaktadır. Türkiye’de bu süreçte rol alan önemli aktörler yürütme organı, yasama organı, bürokrasi, siyasi partiler, sivil toplum kuruluşları ile vatandaşların talep ve beklentileridir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçiş ile birlikte mevcut aktörlere politika kurulları ve ofisler de eklenmiştir. Aşağıda Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçişin doğrudan etkilediği mevcut aktörler ele alınarak gerçekleştirilen değişikliklere yer verilmiştir.

3.1. Yürütme Organı

Yetki ve sorumluluklarını anayasalardan alan yürütme organları kamu politikası yapım sürecinde kilit rol oynamaktadırlar (Howlett ve Ramesh, 1995: 53). Farklı aktörlerin rol oynadığı kamu politikası yapım ve uygulama süreçlerinde yürütme organı en temel role sahiptir.

Parlamenter sistemde yürütme organı bir taraftan başbakan ve bakanlar kurulundan oluşan hükümet, öte taraftan da Cumhurbaşkanı tarafından oluşan ikili bir yapıya sahipti. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçiş ile birlikte başbakanlık ve bakanlar kurulu kaldırılarak Cumhurbaşkanı tek başına yürütme organı haline getirilmiştir (700 sayılı KHK). Parlamenter sistemde başbakan ve bakanlar kurulundan oluşan hükümet, yasama faaliyetleri üzerinde oldukça etkilidir. Yasalaşma oranı incelendiğinde genellikle bakanlar kurulu eli ile meclis genel kuruluna gelen yasa tasarılarından oluştuğu görülebilir. Ayrıca meclis gündeminin belirlenmesinde de hükümetin yani yürütme organının etkin olduğunu söylemek gerekmektedir (Akıncı, 2017: 7).

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile yasa tasarısı kaldırıldığından Cumhurbaşkanı ve bakanlar yasa yapım süreci dışında kalmışlardır. Bu nedenle bakanlar doğrudan yasa teklif edememektedirler. Bakanların milletvekili olamaması da kanun yapım sürecinden tamamen çıktıklarını göstermektedir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde bakanlar bir nevi bürokrat kimliği kazanmışlardır.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde yürütmenin parlamentoya karşı sorumluluğu da bulunmamaktadır. Cumhurbaşkanı yasa yapım sürecine yalnızca bütçe yasa teklifi ve kesin hesap yasa teklifi ile dâhil olmaktadır. Bu nedenle Cumhurbaşkanlığı tarafından hazırlanan bütçe yasa teklifi ve kesin hesap yasa teklifi özel bir öneme sahiptir. Ayrıca TBMM Genel Kurulunda ve komisyonlarda gerçekleştirilen görüşmelerde yürütme ekseriyetle bir bakan tarafından temsil edilmektedir (TBMM Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı, 2018: 35).

Yasama faaliyetleri içerisinde doğrudan yer almayan yürütme organı (Cumhurbaşkanı) farklı mekanizmalar ile politikalarını uygulamaya sokabilmektedir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde politika kurulları veya ofislerde tasarlanan politikalar Cumhurbaşkanı Kararnamesi ile ya da Kanun teklifi ile hayata geçmektedir.

2017 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile Anayasa'da Cumhurbaşkanının görev ve yetkilerini düzenleyen 104'üncü maddesinde yapılan değişiklik ile Cumhurbaşkanının yürütmeye ilişkin görev ve yetkilerini kullanması hususunda önemli değişiklikler yapılmıştır. İlgili madde de "Cumhurbaşkanı, yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi çıkarabilir. Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle dördüncü bölümde yer alan siyasi haklar ve ödevler Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenemez. Anayasada münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi çıkarılamaz. Kanunda açıkça düzenlenen konularda Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi çıkarılamaz. Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kanunlarda farklı hükümler bulunması halinde, kanun hükümleri uygulanır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin aynı konuda kanun çıkarması durumunda, Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi hükümsüz hale gelir" şeklinde Cumhurbaşkanının yürütmeye ilişkin politika yapımında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesini bir araç olarak kullanabileceği açıkça ifade edilmiştir. Cumhurbaşkanı temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ve siyasi haklar ve ödevler dışında yer alan konularda Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi aracılığı ile politikaları oluşturarak yürürlüğe koyabilir.

3.2. Yasama Organı

Kamu politikalarının hayata geçirilmesi olarak da adlandırılan yasal düzenlemeler yürütme organı tarafından oluşturulup yasama organına sunulmaktadır. Yasama organı genel kurulda sunulan öneriyi görüşerek kabul ettiği takdirde yürürlüğe girmektedir. Parlamenter sistemlerde hükümetin kanun tasarısını şekillendirecek sayıda milletvekili bulunmaması durumunda yasama organı etkili olmaktadır. Bunun dışında yürütme organı yasa yapımında etkin rol oynamaktadır. Parlamentoda iktidar partisi veya partileri çoğunluktaysa yürütme organı tek başına kamu politikalarını belirleyici bir rol üstlenebilir (Howlett ve Ramesh, 1995: 54). Yasama ve yürütme organları yetkilerini doğrudan anayasadan aldıklarından ötürü kamu politikalarında birincil karar alıcı konumundadırlar (Yılmaz ve Biçer, 2010: 214).

Türkiye'de Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminden önce uygulanan parlamenter sistemde politikaya ilişkin gündemin belirlenmesi konusunda en etkin aktör olan yürütme organından sonra yasama organı gelmekteydi. Bunun yanı sıra politikaların oluşturulması aşamasına da önemli katkılar sunmaktaydı. Yürütme organı tarafından gönderilen kanun tasarılarının gerek komisyonlarda gerekse de genel

kurulda görüşülmesi esnasında yasama organı politika yapımına dâhil olmaktadır. Ancak Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile kanun tasarısı sistemden kaldırıldı.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile yasama organı yalnızca kanun teklifi ile politika yapımına dâhil olmaktadır. Kanun teklifleri genel kurula gelmeden önce komisyonlarda görüşülmektedir. Komisyon toplantılarına yürütmeyi temsilen Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bir bakan katılabilir (TBMM Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı, 2018: 62). Yürütmenin yalnızca komisyon aşamasında dâhil olduğu kanun teklifi yapım sürecine yasama genel kurul aşaması ile de devam etmektedir. Politikaların hayata geçirilmesi adımı olarak da ifade edilebilecek kanun teklifleri yeni sistemde yürütme tarafından çok sık başvurulacak bir mekanizma olarak durmuyor. Bunun en önemli sebebi de yürütme organına Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi adı verilen farklı bir mekanizma fırsatı tanınmıştır.

2017 yılı Anayasa değişikliği ile yürütmeye Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi aracılığıyla yasamadan özerk bir düzenleme alanı öngörülmüş ve bunun anayasal sınırları çizilmiştir. Anayasal çerçevede ilk olarak 1982 Anayasasında Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği konusu ile tek alanda sınırlandırılmış olan Cumhurbaşkanlığı kararnameleri, 2017 yılı Anayasa değişikliği ile ilkeleri belirlenen Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi çerçevesinde Cumhurbaşkanına yürütme yetkisine ilişkin olarak tanınan düzenleyici işlem yapma yetkisinin tezahürü olarak yeni bir kurum olarak ortaya çıkmıştır. Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Anayasal çerçevesi, 2017 yılında gerçekleştirilen referandum sonrası 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile öngörülen “Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine” uygun olarak yeniden şekillenmiştir. Anayasanın 104/17’de gerçekleştirilen değişiklik ile yürütmenin önemli bir düzenleyici işlemi olarak Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi düzenlenmiştir (Boztepe, 2018: 5-6,11).

Son olarak ifade etmek gerekirse kararname ve atamaların meclis onayı olmadan uygulanmasına dayanan Cumhurbaşkanlığı Hükümeti Sisteminde, gündem belirleme ve yasa yapma gücü zayıflamış bir parlamentonun ortaya çıktığına ilişkin eleştiriler bulunmaktadır (Gül, Kamalak ve Sallan Gül, 2017: 118).

3.3. Bürokrasi

Bürokrasi, politika oluşturma sürecinde doğrudan yer almayan, fakat yasama organı tarafından kanunlaşarak yürürlüğe giren kanunların uygulanması sürecinde önemli role sahip kişilerden meydana gelen bir yapıdır (Demir, 2011: 63). Yürütme organı kamu politikalarının uygulanması noktasında bürokrasiye dayanmaktadır (Knill ve Tosun, 2012: 60). Vatandaşların beklenti ve taleplerini temsil eden yürütme organı, kamu politikalarını gerçekleştirebilmek için bürokrasiyi harekete geçirmektedir (Göküş, 2000: 41).

Bürokratlar hükümet politikalarını uygulamaya koyduklarından ötürü bürokrasinin politika üzerinde önemli bir etkisi vardır. Politikaların yürürlüğe geçmesi için federal sistemlerde başkan ve kongre üyeleri, parlamenter sistemlerde ise hükümetin bürokrasi ile çalışması gerekmektedir.

Türkiye’de uzunca bir süredir daha etkin yönetim ve daha etkili ve denetlenebilir bir bürokrasinin başkanlık sistemi ile oluşturulabileceği tartışmaları yaşanmaktaydı. Yaşanan tartışmalar neticesinde Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmiştir. Başkanlık sistemi ile benzer özelliklere sahip Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile hızlı karar alabilme, politikaları etkin bir biçimde yürütme, bürokrasiyi daha etkin hale getirme ile bürokrasinin etkin denetiminin sağlanabileceği düşünülmüştür (Özer ve Özmen, 2017: 30-31).

Yapılan düzenlemeler ile bakanlar kurulu ile Cumhurbaşkanından oluşan ikili yürütme sisteminin yalnızca Cumhurbaşkanının olduğu bir yürütme sistemine geçiş ile birlikte bir taraftan yürütme erkine yardımcı olacak yeni yapılar oluşturulmuş, öte taraftan da mevcut yapıda değişikliğe gidilmiştir.

Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında çıkarılan 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile müsteşar kadroları kaldırılmıştır. KHK'nın Geçici 32. Maddesine göre, "Bakanlık ve bağlı kuruluşlardaki müsteşar, müsteşar yardımcısı ve merkez valisi kadroları iptal edilmiştir. İptal edilen bu kadrolar kurumların kadro cetvellerinin ilgili bölümlerinden çıkarılmıştır. Bakanlıklarda bakan yardımcısı, bağlı kuruluşlarda başkanlar atanıp göreve başlayıncaya kadar mevcut müsteşarlar görevlerine devam ederler" şeklinde bir düzenleme yapılarak müsteşar kadroları kaldırılarak görevlerinin bakan yardımcısına devredildiği belirtilmiştir. 703 sayılı KHK'nın hemen akabinde çıkarılan 1 Nolu CBK'da 504. Madde de Bakan Yardımcılarına yer verilmiştir. İlgili maddeye göre, "Bakan Yardımcıları, bakanın emrinde ve onun yardımcısı olup bakanlık hizmetlerini bakan adına ve bakanın direktif ve emirleri yönünde, bakanlığın amaç ve politikalarına, kalkınma planlarına ve yıllık programlara, stratejik plan ve performans hedefleri ile hizmet gereklerine, mevzuat hükümlerine uygun olarak düzenler ve yürütür. Bu amaçla bakanlık teftiş kurulu hariç bakanlık kuruluşlarına gereken emirleri verir ve bunların uygulanmasını gözetir ve sağlar." Buradan görüleceği üzere Bakanlıkların politikalarında artık müsteşarlar yerine bakan yardımcısı en üst yönetici olarak görev alacaktır.

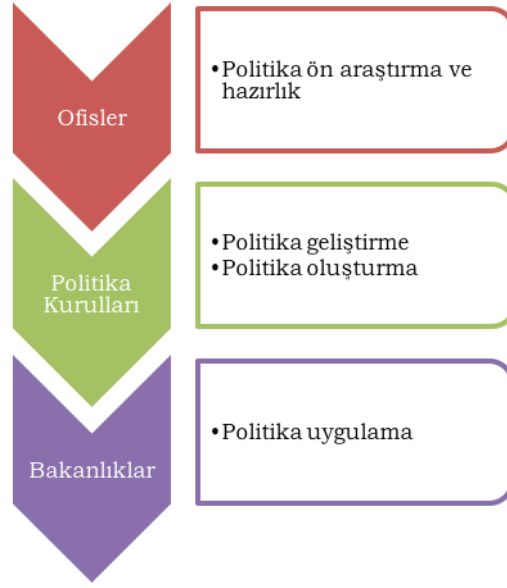
Ayrıca bakanlıklarda kaç bakan yardımcısı olacağı konusunda herhangi sınırlama bulunmamaktadır. Özellikle bakan yardımcısının göreve atanmaları noktasında "Bakan yardımcısı kadroları atama işlemi yapıldığı anda herhangi bir işleme gerek kalmaksızın ihdas edilerek Genel Kadro ve Usulü Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin ilgili bölümlerine eklenmiş sayılır" şeklinde belirtilmiştir. Bu hüküm Cumhurbaşkanı tarafından rahat bir biçimde göreve atanıp, görevden alınabileceğini ifade etmektedir. Burada Cumhurbaşkanının söylemlerinden¹ yola çıkılarak kamu politikalarında bürokratik oligarşinin kaldırılması amacıyla hareket edildiğinin belirtmek gerekmektedir.

Bunun yanı sıra Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile bakan yardımcısı sayısı artırılmıştır. Eski den bir bakan yardımcısı varken şimdi bu sayı bakanlıklar arasında farklılık göstermektedir. Örneğin: Sağlık Bakanlığında dört Bakan yardımcısı varken; Dışişleri Bakanlığında üç Bakan yardımcısı vardır. Peki, kamu politikası yapım ve uygulama aşamasında bakanlıkların rolünde neler değişti? Sorusuna cevap vermek gerekmektedir. Bakanlıklar politika yapım ve uygulama rolünden yapım kısmını ofis ve politika kurullarına bırakmışlardır. Politikaların uygulama aşamasında önem arz eden bürokrasi Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile yeniden yapılandırılmaktadır. Bu kapsamda ilerleyen dönemlerde farklı adımların atılması beklenmektedir.

4. YENİ KAMU POLİTİKASI AKTÖRLERİ

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde merkezi yönetim yapısı; Cumhurbaşkanına bağlı politika kurulları, ofisler, bakanlıklar ve bağlı kuruluşlardan meydana gelmektedir.

1 Google arama motorunda "cumhurbaşkanı bürokratik oligarşi" şeklinde yazıldığında pek çok gazetede çıkan haber ve köşe yazılarına ulaşılabilir.

Şekil 1. Yeni Kamu Politikası Aktörleri

Kaynak: Akman, 2019: 664

Yukarıdaki şekilde yer alan politika kurulları ve ofislere Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçiş ile birlikte Türk kamu yönetimi sisteminde yer alan yeni kamu politikası aktörleridir. Ofisler, politika ön araştırma ve hazırlık; politika kurulları, politika geliştirme ve oluşturma ve son olarak bakanlıklar ise, politika uygulama ile görevlendirilmişlerdir. Bakanlıkların değişen rolüne yukarıda değinildiğinden burada yalnızca politika kurulları ve ofisler ele alınmıştır.

4.1. Politika Kurulları

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçiş ile birlikte politika kurulları ve ofisler kurulmuştur. Böylece cumhurbaşkanlığı politika yapımının merkezine alınarak kamu politikalarının belirlenmesi, uygulanması ve değerlendirilmesinde cumhurbaşkanının etkinliği artırılmıştır (Örselli, Babahanoğlu ve Bilici, 2018: 316). Politika kurulları kamu politikası oluşturma sürecinde yeni sistem ile ortaya çıkan önemli bir aktördür. Cumhurbaşkanlığı teşkilat yapısı içerisinde yer alan politika kurulları; “cumhurbaşkanı ile doğrudan çalışma, bürokrasiyi engelleme, bakanlıklar ile birlikte çalışma ve politika oluşturma ya da geliştirme sürecine ilgili paydaşların katılımını sağlama avantajına sahip” önemli bir aktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Akman, 2019: 664). Politika kurulu; Cumhurbaşkanının etkin bir şekilde kamu politikası oluşturulmasını sağlamada kullanacağı önemli bir araçtır. Ülke uygulamalarına bakıldığında çoğunlukla danışma ve tavsiye niteliğinde yapılar şeklinde tasarlandığı görülmektedir. Bundan dolayı kurmay bir birim olarak çalışmaktadırlar. Ayrıca, ülke uygulamalarında farklı adlandırılabilen ya da şekillendirilebilmektedir (Sobacı, Miş ve Köseoğlu, 2018: 3).

ABD’de Cumhurbaşkanlığı Politika Kurulları “Başkanın Yürütme Ofisi” (Executive Office of the President) şeklinde adlandırılmaktadır. Başkanın Yürütme Ofisleri, başkanın yönetim sorumluluğunun etkin yürütülebilmesi amacıyla ofis ya da konsey şeklinde oluşturulmuştur (Akman, 2019: 664). ABD’de ofis ya da konseyler sadece bakan veya bürokratlardan meydana gelebileceği gibi ilgili olduğu sektör temsilcileri başta olmak üzere daha sivil paydaşlardan da oluşabilmektedir. Ayrıca, ABD’de başkanların geçici kurulların oluşturulması ve kaldırılması hususunda oldukça geniş bir takdir yetkisi vardır (Sobacı, Miş ve Köseoğlu, 2018: 3). Türkiye’deki ve ABD’deki bu yapılar kıyaslandığında, başkanların bu yapılar üzerinde oldukça etkin oldukları ve benzer görevler üstlendikleri görülmektedir (Akman, 2019: 665).

Hangi alanlarda politika kurulu kurulduğuna ve görev ve yetkilerinin neler olduğuna 1 Nolu CBK'da yer verilmiştir. "Bilim, Teknoloji ve Yenilik Politikaları Kurulu, Ekonomi Politikaları Kurulu, Eğitim ve Öğretim Politikaları Kurulu, Hukuk Politikaları Kurulu, Güvenlik ve Dış Politikalar Kurulu, Kültür ve Sanat Politikaları Kurulu, Sağlık ve Gıda Politikaları Kurulu, Sosyal Politikalar Kurulu ve Yerel Yönetim Politikaları Kurulu" kurulmuş (1 Nolu CBK, 20. Madde) ve görev yetkileri şu şekilde belirtilmiştir (1 Nolu CBK, 22. Madde):

- "Cumhurbaşkanınca alınacak kararlar ve oluşturulacak politikalarla ilgili öneriler geliştirmek.
- Geliştirilen politika ve strateji önerilerinden Cumhurbaşkanınca uygun görülenler hakkında gerekli çalışmaları yapmak.
- Küresel rekabetin getirdiği ani değişimlere karşı strateji ve politika önerileri geliştirmek,
- Görev alanlarına giren konularda kamu kurum ve kuruluşlarına görüş vermek.
- Görev alanlarına giren konularda Bakanlıklar, kurum ve kuruluşlar, sivil toplum ve sektör temsilcileri, alanında uzman kişiler ve ilgili diğer ilgililerin görüşünü alarak uygulanan politikaları ve gelişmeleri izlemek, yapılan çalışmalarla ilgili Cumhurbaşkanına rapor sunmak.
- Cumhurbaşkanına programına uygunluk açısından, bakanlıklar ile kurum ve kuruluşların uygulamalarını izlemek ve Cumhurbaşkanına rapor sunmak.
- Bakanlıklar, kurum ve kuruluşlar, sivil toplum ve sektör temsilcileri, alanında uzman kişiler ve ilgili diğer ilgililerin davet edilmesi suretiyle genişletilmiş kurul toplantıları yapmak.
- Görev alanlarına giren konularda talep, ihtiyaç ve etki analizi yapmak velveya yaptırtmak.
- Cumhurbaşkanınca verilen diğer görevleri yapmak".

1 Nolu CBK'nın ikinci bölümünde Kurulların görev ve yetkilerine yer verilmiştir. 23-31. maddeler arasında her kurula ilişkin görev ve yetkiler ayrı bir biçimde ifade edilmiştir. Cumhurbaşkanlığı Politika Kurullarının görev ve yetkileri incelendiğinde ise, belirlenen alanlara göre kamu politikaları oluşturma, geliştirme ve önerme konusunda önemli bir rol verildiği görülmektedir.

Politika kurulları, en az üç üyeden oluşmaktadır. Cumhurbaşkanı tarafından atanacak olan kurul üyeleri arasından bir tanesi de başkan vekili olarak görevlendirilebilecektir. Cumhurbaşkanının atama yetkisine binaen oluşturulmuş olan dokuz politika kurulu için en az beş en fazla on üyeden oluşan atamalar yapılmıştır. Politika kurullarının bütçe ve personel ihtiyacının ise Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı tarafından karşılanacağı düzenlenmiştir. Çankaya köşkünde çalışmalarını yapması kararlaştırılan kurulların, görev ve yetkileri de aynı kararname ile net bir şekilde belirlenmiştir (1 Nolu CBK, 21.-22. Maddeleri).

Politika kurulları Cumhurbaşkanının gündeminde olan konularda öneriler oluşturacak ve Cumhurbaşkanı tarafından uygun görülen önerilerin hayata geçirilmesi için çalışacaktır. Ayrıca, politikaların uygulanmasında bakanlıkların çalışmalarını takip edecek ve cumhurbaşkanına geri bildirimde bulunacaktır. Bu husus politika kurullarının kamu politikası oluşturma sürecinde etkin bir aktör olduğunu göstermektedir. Kurullar politika oluşturma sürecinin daha sağlıklı işleyebilmesi için analiz yapabilecek veya yaptırebilecektir. Ayrıca politika kurulları çalışma alanları ile ilgili konularda resmi-gayri resmi politika aktörleriyle toplantı düzenleyebileceklerdir (Akıncı, 2018: 2139-2140).

Kamu politikalarının icrası bakanlıklara ve bağlı, ilgili, ilişkili kuruluşlar ile Cumhurbaşkanlığına bağlı, ilgili ve ilişkili kuruluşlar ile yerel yönetimlere bırakılmıştır. Politika belirleme ve uygulama açısından kurumsal yapı, ikiye bölünmüştür. Mevcut durum ve yakın gelecekte bakanlıkların ve diğer ilgili kurumların politika belirleme yetkilerini doğrudan politika kurullarına devredeceğini beklemek

gerçekçi olmasa da Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi kapsamında uzun vadede istenilen model, bu ikili modeldir. 1 Nolu CBK'da koordinasyon toplantıları başlığı altında kurumlar arası iletişimi, eşgüdümü sağlamaya dönük toplantılar öngörülmüştür. İlgili maddede ki ifade özellikle bakanlıklar ile politika kurulları arasındaki ilişki açısından dikkat çekicidir (1 Nolu CBK, 32. Madde). Koordinasyon toplantılarına Cumhurbaşkanı veya görevlendireceği politika kurulu başkanvekili ya da bakan başkanlık eder. İkili ayırım dışında Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde politika kurulları bakanlıklarla en az eşit düzeyde görülmektedir.

1 Nolu CBK'nın 33. Maddesinde yer verilen politika kurullarının çalışma usul ve esaslarında "Kurulların görev alanlarıyla ilgili toplantı ve çalışmalara; bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum ile özel sektör temsilcileri, akademisyenler ve yerli veya yabancı uzmanlar davet edilebilir" hükmü ile bakanlıklarda hazırlanan kanun tasarı taslaklarının hazırlık aşamasına tüm aktörlerin ortak edilmesi anlayışı ile benzerlik göstermekte olup, bu eksikliği giderme adına önemli bir fırsat olarak karşımıza çıkmaktadır.

Genel olarak tüm kurullara politika ve strateji önerisi geliştirme rolü biçilmiştir. Kurullar arasından "Kültür ve Sanat Politikaları Kurulu"na diğer kurullar kadar geniş görev ve yetki öngörülmemiştir. Diğer kurullarda "strateji önerisi geliştirmek" gibi görev yüklenirken burada "stratejilerin belirlenmesine yardımcı olmak" görevi yüklenmiştir. Ayrıca "etki analizi yapma" gibi diğer kurullara verilen bu görev, Kültür ve Sanat Politikalar Kuruluna verilmemiştir. Kısacası, kurullar arasında genel görev ve yetki konusunda tam anlamda bir eşitlik bulunmamaktadır.

Ekonomi Politika Kurulu'na, çalışmalara sivil toplum kuruluşlarının katkı verebilmesi adına geniş katılımlı "Ekonomi Politika Meclisleri" oluşturulması görevi verilmiştir (II. 100 Günlük İcraat Programı). Ekonomik Politika Meclislerinin kurulmasının ayrıca üzerinde durulması oldukça önemlidir. Önceki sistemde kanun taslağı taslakları bakanlıklarda hazırlanırken sivil toplum kuruluşları ve diğer aktör katılımı mümkündü. Bu husus politika yapım sürecine diğer aktörlerin de katılımını ifade etmekteydi. Yeni sistemde de böyle bir mekanizma olması katılımcılık açısından büyük önem arz etmektedir. Çünkü politikalardan etkilenen kesimlerin politika yapım süreçlerine bir şekilde dâhil olması daha işlevsel ve sağlıklı politika yapılmasına imkân vermektedir.

Sonuç olarak, politika kurullarına politikaların tasarlanmasından uygulanmasına kadar pek çok sorumluluk verildiği görülmektedir. Başbakanlık Mevzuat Hazırlama Yönetmeliği yürürlükte iken etkisi 1 milyon TL'yi geçen kanun tasarıları hazırlanırken Düzenleyici Etki Analizi yapılmasını zorunlu kılmıştı. Ancak bakanlıklar tarafından kamu politikalarının oluşturulmasında mihenk taşı olarak ifade edilebilecek düzenleyici etki analizleri yapılmamaktaydı. Bu görev 1 Nolu CBK ile politika kurullarına verilmiştir. Sağlıklı politikaların üretilmesinde önemli olan ve batı ülkelerinde kullanılan bu yöntemin geniş toplumsal kesimleri ilgilendiren politikaların yapım aşamasında kullanılması önem arz etmektedir. Bunun dışında Türkiye'de özellikle politikaların uygulama aşamasından sonraki aşama olan değerlendirme ve geri bildirim aşaması yok hükmündeydi. Politika kurulları oluşturacakları sistem ve kadrolar ile bu açığı kapatabilirler.

4.2. Ofisler

Ofisler Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile ortaya çıkan diğer bir yeni kamu politikası aktörüdür. Başkanlık Sistemi uygulanan ülkelerde doğrudan başkana bağlı, kendi alanı ile ilgili kamu politikalarının oluşturulması için ihtiyaç duyulan veri ve bilgiyi elde eden, saha bilgisini üreten ve bunlara uygun bir şekilde çeşitli politika önerileri oluşturan yapılardır. Bazı ülkelerde uygulamayı eş güdümlenme

ve değerlendirme görevlerini yerine getirmektedirler. Bu nedenle ofisler, kamu politikası oluşturulmasında ve uygulanmasında önemli aktörlerden biridir (Sobacı, Miş ve Köseoğlu, 2018: 2-3).

1 Nolu CBK'nın 525. Maddesine göre "verilen görevleri yerine getirmek üzere Cumhurbaşkanlığına bağlı, özel bütçeli, kamu tüzel kişiliğini haiz, idarî ve malî özerkliğe sahip, Dijital Dönüşüm Ofisi, Finans Ofisi, İnsan Kaynakları Ofisi ve Yatırım Ofisi" kurulmuştur. Bu dört temel alanda kamu politikası tasarımı ofislerin rol alacağını ifade etmektedir. Aynı kararnamenin 527. Maddesinde ofislerin görevleri detaylı olarak yer almaktadır. Ofislerin görevlerine Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2. Ofisler ve Görevleri

Dijital Dönüşüm Ofisinin Görevleri	Finans Ofisinin Görevleri
<ul style="list-style-type: none"> Kamunun dijital dönüşümünü (e-devlet dönüşümü) koordine etmek. Milli teknolojinin geliştirilmesi ve bu kapsamda farkındalık oluşturmak amacıyla gerekli olan projeler geliştirmek, Büyük veri analizi yapmak, öncelikli proje alanlarında yapay zekâ uygulamalarına öncülük etmek, Siber güvenlik ve bilgi güvenliğini artırıcı projeler geliştirmek, 	<ul style="list-style-type: none"> Ulusal ve uluslararası bankacılık ve finans sektörünü izlemek ve analizler yaparak raporlamak. Türkiye'nin finans piyasaları içindeki konumunu raporlamak. Finansal kaynakların çeşitlendirilmesi ve uluslararası fonların Türkiye'ye gelmesini sağlayıcı çalışmalar yapmak, İstanbul Finans Merkezi projesini yürütmek ve gelişmeleri takip etmek,
İnsan Kaynakları Ofisinin Görevleri	Yatırım Ofisinin Görevleri
<ul style="list-style-type: none"> Türkiye'nin insan kaynakları envanterini çıkartmak ve ihtiyaç duyulan alanlarda yetenek gelişim faaliyetlerini yürütmek, Türkiye'nin vizyonu, hedefleri ve öncelikleri doğrultusunda insan kaynağının geliştirilmesini sağlamaya yönelik projeler üretmek, Özel yeteneklerin keşfini sağlamak ve yetenek yönetimi projelerini yürütmek. Politika kurullarının öncelendiği alanlarda küresel düzeyde insan kaynağının tespitini yaparak milli projelere kazandırılmasını sağlamak, Kamuda kariyer yönetimi, performans yönetimi ve diğer modern insan kaynağı yönetim modellerini hayata geçirilmesi için projeler geliştirmek, Kamu istihdamında liyakat ve yetkinliğin artırılması için gerekli olan projeler üretmek ve çalışmalar yapmak, Verimliliğin artırılması için insan kaynakları planlamasına yönelik çalışmalar yapmak, 	<ul style="list-style-type: none"> Ülkenin ekonomik kalkınmasında gereksinim duyulan yatırımların artırılması için Türkiye'de yatırım yapılmasını özendirilmeye yönelik çalışmalar yapmak, Kamu kurum ve kuruluşları ve özel sektör kuruluşları arasında yürütülen uluslararası düzeydeki yatırım ortamı tanıtım faaliyetleri kapsamında kurum ve kuruluşları arasında koordinasyon sağlamak, Yatırımcıların karşılaşılabilecekleri engel ve sorunları tespit ederek sorunların çözümü konusunda ilgili merciler nezdinde girişimde bulunmak. Türkiye'de yatırımların artırılmasına katkı sağlayacak her türlü bilgi ve veriyi oluşturmak veya ilgili kurum ve kuruluşlardan toplamak, güncellemek ve dağıtmak, ulusal ve uluslararası kuruluşlarla bu konuda işbirliği yapmak. Yatırım ortamının iyileştirilmesine ilişkin reform sürecine katkı sağlamak, bu kapsamda öneriler geliştirmek.

Kaynak: 1 Nolu CBK, 527. Madde.

Ofislerin görevleri ele alındığında analiz, raporlama, proje geliştirme, proje üretme ve çalışmalar yapma, koordine etme, işbirliği yapma, çalışmaları yürütme ve takip etme, öncülük etme ve öneri geliştirme şeklinde sınıflandırılabilir. Ayrıca politika kurulları ve ofisler arasında işbirliği sağlanmasına yönelik görevler de bulunmaktadır. Özellikle ofislerin görevlerinden "analiz" kısmı kamu politikası açısından önem arz etmektedir. Türkiye'de politika yapımında önemli eksikliklerden birisi politika analizidir. Ofisler tarafından kendilerine verilen politika analizi görevi etkin bir şekilde yerine getirildiğinde, Türkiye açısından önemli bir kazanım elde edilecektir.

Ofisler, kendi görev alanıyla ilgili konularda tüm kurum ve kuruluşlar arasında eş güdüm sağlamak ve işbirliği yapmak için zaruri görülen toplantı veya diğer organizasyonları gerçekleştirebilmektedir. Ayrıca, Ofis Başkanlıkları gerekli görülen hususlarda inceleme, araştırma ve proje ile uluslararası ikili ve çok taraflı temas ve toplantılar düzenleme yetkisine sahiptirler (1 Nolu CBK, 528. Madde).

Ofislerin bürokrasiye takılmadan, cumhurbaşkanının öncelikleri doğrultusunda projeler yönetmesi ve çalışmalar gerçekleştirmesi amaçlanmıştır. Ayrıca, bakanlık icraatlarının takibi de ofisler aracılığı ile gerçekleştirilecektir. Cumhurbaşkanının isteyeceği her türlü bilgi, analiz ve raporlar da bu ofisler aracılığıyla hazırlanacaktır. En önemlisi de, ofislerden çıkan kararların ve yaklaşımların, hükümetin politikalarında belirleyici rol oynamasıdır (businessht.bloomberght.com, 2019).

Ofisler, politika kurulları gibi kendi alanları ile ilgili araştırma ve inceleme ve diğer çalışmalarını gerçekleştirebilmek amacıyla ihtiyaç duyulan bilgi ve belgeyi kamu kurum ve kuruluşlarından talep edebilir. Ofislerde görev alan tüm çalışanlar elde edilen bilgilerden sır niteliğindeki bilgileri açıklayamaz, kendilerinin veya başkalarının çıkarı için kullanamaz (1 Nolu CBK, 531. Madde).

Politika kurullarının personel ve sekreteryasına ilişkin hükümlerin yer aldığı 34. maddede de ortaya konulduğu üzere, politika kurulları özel bütçeli, kamu tüzel kişiliğini haiz, idarî ve malî özerkliğe sahip yapılar olarak tasarlanmamışlardır. Bu durum kurulların çalışma hız ve süreçlerini olumsuz yönde etkileyebilir. Ofisler tam tersine kamu tüzel kişiliğine haiz birer yapı olarak kurulduklarından bu tür sorunların çıkma olasılığı daha düşüktür. İlerleyen süreçte politika kurullarına kamu tüzel kişiliği tanınması da tartışma konularından birisi olabilir.

Sonuç olarak, Politika kurulları ve ofisler Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçiş ile birlikte Türk kamu yönetimi sisteminde yer alan yeni kamu politikası aktörleridir. Yeni aktörler arasındaki ilişki şu şekilde özetlenebilir: “ofisler politika hazırlama, politika kurulları politika geliştirme ya da oluşturma, bakanlıklar ise bu politikaları uygulama” aşamasında rol alacaklardır (Akman, 2019: 663-664).

5. Kamu Politikası Oluşturma Sürecinde Yeni Kamu Politikası Aktörlerinin Rolü ve İşleyişi Üzerine Bir Değerlendirme

Türkiye’de değişen yönetim sistemi ile kamu politikası oluşturma sürecine yeni ve önemli aktörler eklendiği görülmektedir. Cumhurbaşkanı tek başına yürütmenin başı ve politika belirleyicisi haline gelirken, iki yeni aktör de bundan sonraki süreçte politika yapımında yer alacaktır. Bunlardan ilki politika kurullarıdır. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile dokuz adet politika kurulu oluşturulmuştur. Bu kurulların temel görevi, politikalarla ilgili öneriler geliştirmek, uygun görülen politikalar ile ilgili çalışmalar yürütmek, uygulanan politikaları ve gelişmeleri izlemek ve etki analizi yapmaktır.

Diğer politika aktörü ise ofislerdir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile ofislere yürütmeyi oluşturan Cumhurbaşkanının politika önceliklerini dikkate alarak proje üretmek, çeşitli araştırmalar yapmak, politika analizleri gerçekleştirmek, raporlar hazırlamak ve bakanlıkların faaliyetlerini takip etmek gibi önemli görevler yüklenmiştir. Aşağıdaki Şekil 2’de yeni sistemde bu aktörlerin rolü ve işleyişi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Şekil 2. Yeni Kamu Politikası Aktörlerinin Rolü ve İşleyişi

Yukarıda ifade edilen aktörler ele alındığında hepsinin birbirleri ile etkileşim içerisinde oldukları görülebilir. Aralarındaki ilişki bir çarkın dişlileri gibidir. Ana dişli Cumhurbaşkanı iken TBMM, Bakanlıklar, Politika Kurulları, Ofisler ise bu çarkı oluşturan dişliler olarak adlandırılabilir. Nasıl bir dişli sisteminde dişli çapı, diş yapısı ve dönüş hızı farklı olmasına rağmen birlikte çalıştıklarında bir bütünlük arz ediyor ve anlamlı sonuçlar çıkıyorsa bu sistemde de durum benzerdir. Bu farklı teknik detaylar etki alanını, harekete geçirdiği diğer dişlileri değiştiriyorsa bu sistemde de cumhurbaşkanının rolü ve etkisi diğer dişliler üzerinde ana etkili hareket kaynağıdır. Bu örnekten de anlaşılacağı üzere sistem içinde yer alan her bir bileşenin rolü ve işleyişi farklılaşmakta ama bir bütünlük içerisinde çalışmaktadır. Ancak şunu ifade etmek gerekir ki; ana dişli olmadan dişliler bir anlam ifade etmez. Bu nedenle Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde ana dişli olarak adlandırılacak olan Cumhurbaşkanı kamu politikalarının belirlenmesi ve uygulanmasında en önemli role sahiptir. Cumhurbaşkanına bağlı politika kurulları, ofisler, bakanlıklar ve TBMM ise çarkın dişlileri olarak politika yapımında farklı rollere sahiptirler. Kimisi politikanın yapımında, kimisi ise uygulanmasında öne çıkmaktadır. Yeni sistem ile kimisine daha fazla rol biçilmişken, kimisinin ise rolü kısıtlanmıştır. Sağlıklı kamu politikasının yapım ve uygulanması ancak sistemdeki ana dişlinin doğru hareketi, diğer görevler için yerleştirilen dişlilerin doğru seçimi, ana dişli ile uyumlu ve duraksamadan harekete devam etmesi, ana dişlinin orkestrasyonunu doğru şekilde sürdürmesi gibi pek çok parametre ile de ilişkilidir. Ana dişlinin zorlanması, hareketi durdurması ya da bu kısımda oluşacak problem, tüm sistemde problem oluşturacak bir sonuca dönüşebilir. Başka bir ifade ile diğer dişlilerin ana dişlinin dönüş hızına uyum sağlamaması ve dişlilerin dönüşünü engelleyerek zorlaması tüm sistemde problem oluşturup, dişlilerin kırılmasına da neden olabilir. Bu nedenle politika belirleyicisi konumunda olan Cumhurbaşkanına büyük görev düşmektedir.

6. SONUÇ

Kamu politikası oluşturma sürecinde temel aktör devlettir. Ancak kamu politikası aktörlerini sınıflandırmak gerekirse yasama, yürütme ve yargı organları ve bürokrasi birincil aktörler olarak yer alırlar. Türkiye'de 2018 yılı itibari ile Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçişle beraber bu mevcut aktörlerin rollerinde önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Bunun yanı sıra politika kurulları ve ofisler sistemin ortaya çıkardığı yeni aktörler olmuşlardır.

Yürütme organı ikili bir yapıdan tekli bir yapıya geçmiş ve yer değiştirmiştir. Şöyle ki, daha öncede değinildiği üzere bakanlar kurulu ve Cumhurbaşkanından oluşan ikili bir yürütme sistemi vardı. Bakanlar kurulu sistemden çıkarılarak tüm yetki ve sorumluluk Cumhurbaşkanına bırakılmıştır. Cumhurbaşkanına bağlı yeni birimler oluşturulmuştur. Bunlar yukarıda belirtilen politika kurulları ve ofisler ile başkanlıklar ve Cumhurbaşkanı Yardımcılarıdır. Özellikle kamu politikası yapım ve uygulama sürecinde cumhurbaşkanına yardımcı olacak mekanizma Cumhurbaşkanı Yardımcılığıdır. Şu anda bir Cumhurbaşkanı Yardımcısı bulunsa da birden fazla atanması mümkündür. Eski sistemde yer alan Başbakan Yardımcılığının karşılığı olarak görülse de siyasi bir kimliği olmayıp, bürokrat kimliğine sahiptir.

Politika yapımında yeni bir uygulama aracı da ortaya çıkmıştır. Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi adı verilen bu araç ile çeşitli düzenleyici işlemler gerçekleştirilmektedir. Parlamenter sistemde hükümet büyük oranda kanun tasarısı yoluyla politikalarını hayata geçirmekte iken, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde kanun tasarısı sistemden çıkartıldığından dolayı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile politikalar hayata geçirilmektedir. Bu noktada parlamentonun kanun teklifi dışında sürece dahil olma şansı kalmamıştır. Bu nedenle kamu politikalarının oluşturulmasında parlamentonun rolünün zayıfladığı şeklinde bir yorum yapılabilir.

Parlamenter sistemde kamu politikaları siyasi partilerin seçim beyannameleri, parti programları ve iktidar olmaları halinde hükümet programları aracılığıyla şekillenmekte ve hayat bulmaktaydı. Yeni sisteme bakıldığında Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri, Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı ve 100 Günlük İcraat Programı politika yapımında kullanılan yeni araçlar olarak karşımıza çıkmaktadır. 27 Ekim 2018 tarihinde Resmi Gazetede 256 numaralı karar sayısı ile yayınlanan 2019 yılı Cumhurbaşkanı Yıllık Programından önce 3 Ağustos 2018 tarihinde ilk 100 günlük İcraat Programı yayınlanmıştır.

İkinci 100 günlük icraat programı ise 13 Aralık 2018 tarihinde yayınlanmıştır. Burada dikkati çeken birkaç nokta bulunmaktadır. İlki beş yıllık Cumhurbaşkanı programının tamamlanarak uygulamaya alınması, ikincisi ise politika yapım sürecinin eksik ayağı olarak da görülen “değerlendirme” aşamasının giderilmesi olarak da tanımlanabilecek olan “81 İl Karnesi Projesi”dir. Bu projeye göre; adalet, güvenlik, ekonomi, sağlık ve eğitim gibi alanlarda iller tek tek analiz edilecektir.

Üçüncüsü ise, politika kurulları ve ofislere yürütmenin uygulamak istediği politikalara ilişkin gerekli çalışmanın yapılması hususunda spesifik görevler verilmiştir. Örneğin, dijital dönüşüm ofisine e-Devlet üzerinden sunulan hizmetlerin performans ölçümünün yapılması görevi verilmiştir. Ya da Ekonomi Politika Kurulu’na, çalışmalara sivil toplum kuruluşlarının katkı verebilmesi adına geniş katılımlı “Ekonomi Politika Meclisleri” oluşturulması görevi verilmiştir.

İcraat programı bir nevi politika belgesi olarak da tanımlanabilir. Burada öne çıkan noktalardan birisi bu politikaların hayata geçirilip geçirilmediği ve uygulama sonuçlarıdır. 81 İl Karnesi projesine benzer bir yapının burada da kurulması gerekmektedir. Zaman içerisinde yeni politika aktörleri ve politika araçları konusunda çeşitli düzenlemeler yapılacağı aşikârdır.

Politika yapımında mihenk taşı olarak da adlandırılacak olan Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü ile Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü kaldırılmıştır. Bunların her ikisini de kapsayacak Hukuk ve Mevzuat Genel Müdürlüğü kurulmuştur. 1 Nolu CBK’nın 7. Maddesinde Hukuk ve Mevzuat Genel Müdürlüğünün görevlerine yer verilmiştir. “Cumhurbaşkanlığı teşkilatı bünyesinde kurulan Hukuk ve Mevzuat Genel Müdürlüğü; TBMM tarafından kabul edilen kanunların şekil ve esas bakımından Anayasa ve hukukun genel ilkelerine uygunluğunu incelemek, verilecek talimata göre onaya hazırlamak veya bir daha görüşülmek üzere TBMM’ye geri gönderilmesi için gerekli çalışmaları yapmak ile görevlidir. Ayrıca, kanunların TBMM İçtüzüğü’nün tümünün veya belirli hükümlerinin Anayasaya şekil ve esas bakımından aykırı olmaları durumunda, bunlarla ilgili olarak

Anayasa Mahkemesi nezdinde açılacak iptal davası hazırlıklarını yapacaktır. Ayrıca Anayasa değişikliğine ilişkin kanunların, Cumhurbaşkanınca halkoyuna sunulmasına ilişkin işlemlerin yapılması, Kanun ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin yayımlanması, milletlerarası anlaşmaların kanunla uygun bulunması için TBMM Başkanlığına gönderilmesi, Resmi Gazete'nin yayımlanması görevleri de bulunmaktadır". (1 Nolu CBK).

Politikaların uygulanması aşaması ile ilgili de Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde önemli bir değişiklik yapılmıştır. Üst Kademe Yöneticileri İle Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Atama Usullerine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile üst kademe yöneticileri belirlenmiş ve cumhurbaşkanı tarafından atama usulü düzenlemiştir. Bunun yanı sıra müsteşarlık pozisyonu kaldırılmış Bakan Yardımcılığı bunun yerini almıştır (3 Nolu CBK). Daha doğrusu Müsteşarlık kaldırılarak Bakan Yardımcılığının konumu güçlendirilmiştir. Eski sistemde her ikisi de bulunmaktaydı. Bunun anlamı yürütme organının yani Cumhurbaşkanının bürokrasiyi istediği gibi şekillendirmesidir. Bu da Cumhurbaşkanının yürütmek istediği politikalarda bürokrasi engelini aşmak yolunda bir adım olarak nitelendirilebilir.

Sonuç olarak kamu politikası oluşturma sürecinin sağlıklı işleyebilmesi için her biri farklı role ve işleyişe sahip mevcut ve yeni aktörlerin işbirliği içerisinde hareket etmeleri gerekmektedir. Özellikle Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde, yeni aktörler ile Cumhurbaşkanı arasındaki ilişkinin bir çarkın dişlilerine benzemesinden dolayı aktörlerin etkin çalışabilmesinde esas sorumluluk Cumhurbaşkanına aittir (Şekil 2).

KAYNAKÇA

- Akçakaya, Murat ve Özdemir, Abdülkadir (2018), “Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ve Siyasal İstikrar”, Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi, 53(3), ss. 922-944.
- Akıncı, Berat (2017), “Hükümet Sistemleri ve Ülkemizde Olası Hükümet Sistemi Değişikliğinin Etkileri”, *Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 4(1), ss. 1-21.
- Akıncı, Berat (2018), “Türkiye’de Kamu Politikası Oluşturma Sürecinde Yeni Aktör: Cumhurbaşkanlığı Politika Kurulları”, *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(16), ss. 2128-2146.
- Akman, Çiğdem (2019), “Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Politika Kurulları: Sosyal Politikalar Kurulu Üzerinden Bir Değerlendirme”, *Route Educational and Social Science Journal*, 6(3), ss. 659-676.
- Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Karar Sayısı: KHK/700, Yayımlandığı Resmî Gazetenin Tarihi - Sayısı: 07/07/2018 – 30471.
- Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Karar Sayısı: KHK/703, Yayımlandığı Resmî Gazetenin Tarihi - Sayısı: 09/07/2018 – 30473.
- Boztepe, Mehmet (2018), “2017 Yılı Anayasa Değişikliği Sonrası Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin Hukuki Rejimi”, *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(1), ss. 5-30.
- Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Sayısı: 1, Yayımlandığı Resmî Gazetenin Tarihi - Sayısı: 10/7/2018 – 30474.
- Demir, Fatih (2011), “Bürokrasi-Demokrasi İlişkisi ve Bürokratların Seçilmişlerce Kontrolü Sorunu”, *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 18(2), ss. 63-84.
- Demirhan, Yılmaz, Adıgüzel, Özkan (2016) “Türkiye’de Hükümet Sistemi Arayışlarına Halkın Bakışı: Diyarbakır Örneği”, *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(11), s. 177-212.
- Göküş, Mehmet (2000), “Kamu Politikalarının Belirlenmesinde Bürokrasinin Rolü”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6, ss. 35-43.
- Gül, Hüseyin, Kamalak, İhsan ve Sallan Gül, Songül (2017), “Amerikan Başkanlık ve Fransız Yarı-Başkanlık Sistemleri Işığında Türkiye’nin Yeni Cumhurbaşkanlığı Hükümeti Sistemi”, *Strategic Public Management Journal*, 3(Special Issue), ss. 101-120.
- Gülener, Serdar ve Miş, Nebi (2017), “Cumhurbaşkanlığı Sistemi”, *Seta Analiz*, 190, Seta Yayınları, Ankara.
- Güler, Tahsin (2018), “Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ve Kamu Yönetimine Etkileri”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(39), ss. 299-322.
- Howlett, Michael ve M. Ramesh (1995), *Studying Public Policy: Policy Cycles and Policy Subsystems*, Toronto, Oxford University Press.
- İletişim Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Sayısı: 14, Yayımlandığı Resmî Gazetenin Tarihi - Sayısı: 24/7/2018 – 30488.

- Kartal, Nazım ve Demirhan, Yılmaz (2017), “*Türkiye’de Cumhurbaşkanlığı Hükümeti Sistemi ve Yeni Sistemin Kamu Yönetimine Yansımaları*”, Uluslararası Ekonomi, Siyaset ve Yönetim Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Ekin Yayınevi, Bursa.
- Kılınç, Doğan (2016), “*Türkiye’de Bitmeyen Tartışma: Hükümet Sistemi Üzerine Değerlendirmeler*”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, XX(1), ss. 447-510.
- Knill, Christoph ve Tosun, Jale (2012), *Public Policy: A New Introduction*, New York, Palgrave Macmillan.
- Örselli, Erhan, Babahanoğlu, Veysel ve Bilici, Zekeriya (2018), “*Kamu Politikalarında Yeni Aktörler: Cumhurbaşkanlığı Politika Kurulları ve Ofisleri*”, Turkish Studies Economics, Finance and Politics, 13(30), ss. 303-318.
- Özer, Mehmet Akif ve Özmen, Burak (2017), “*Parlamentar ve Başkanlık Sistemleri Arasında Konumunu Arayan Bürokrasi*”, Strategic Public Management Journal, 3(Özel Sayı), ss. 17-34.
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Sayısı: 13, Yayımlandığı Resmî Gazetenin Tarihi - Sayısı: 24/7/2018 – 30488
- Sobacı, Mehmet Zahid; Miş, Nebi ve Köseoğlu, Özer (2018), “*Türkiye’nin Yeni Yönetim Modeli ve Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı*”, SETA Perspektif, 206, ss. 1-6.
- Turan, A. Menaf (2018), “*Türkiye’nin Yeni Yönetim Düzeni: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi*”, Social Sciences Research Journal, 7(3), ss. 42-91.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf> (Erişim Tarihi: 04.01.2019).
- Üst Kademe Yöneticileri İle Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Atama Usullerine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Sayısı: 3, Yayımlandığı Resmî Gazetenin Tarihi - Sayısı: 10/7/2018 – 30474.
- TBMM Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı (2018), “*Yeni Sisteme Göre Yasama El Kitabı*”, TBMM Basın, Yayın ve Halkla İlişkiler Başkanlığı Basımevi, Ankara, https://www.tbmm.gov.tr/yayinlar/Yasama_El%20Kitabi.pdf (Erişim Tarihi: 15.02.2019).
- Yılmaz, H. Hakan ve Mustafa Biçer (2010), “*Parlamentonun Bütçe Hakkını Etkin Kullanımının Yeni Bütçe Sistemi Çerçevesinde Değerlendirilmesi*”, Maliye Dergisi, 158, ss. 201-225.
- I. 100 Günlük İcraat Programı, Cumhurbaşkanlığı, Yayımlandığı Tarih: 3 Ağustos 2018.
- II. 100 Günlük İcraat Programı, Cumhurbaşkanlığı, Yayımlandığı Tarih: 13 Aralık 2018.
- <https://businessht.bloomberght.com/piyasalar/haber/2052280-cumhurbaskani-na-bagli-bakanlik-baskanlik-kurul-ve-ofisler-tam-liste> (Erişim Tarihi: 10.01.2019).